

Till

Svea hovrätt/mark- och miljööverdomstolen
svea.hovratt@dom.se

SVEA HOVRÄTT
060205

2024-02-15
MÅLNR: M 15371-22
AKTBIL: 96

Mål M 15371-22

Yttrande över Stockholms Exergis bemötande angående tillstånd till uppförande och drift av energianläggning och hamn m.m. i Lövsta inom fastigheten Hässelby Villastad 36:1 i Stockholms kommun

Stockholms Naturskyddsförening (nedan föreningen) delger nedan sina synpunkter på den sammanställning av yttranden som gjorts och där Stockholm Exergi bemött invändningar.

Det finns mycket goda skäl för MÖD att lyssna på myndigheternas många invändningar

Föreningen kan konstatera att domstolens bifogade sammanställning avslöjar fortsatt mycket starka invändningar mot Stockholm Exergi från ett flertal myndigheter/aktörer som utför myndighetsutövning. Invändningarna är många från erfaren expertis på mark och vatten kopplat till föroreningar. Den sammantagna kritiken kan inte annat än sägas vara mycket allvarlig, bedömar föreningen. Naturvårdsverket, Norrvatten, SVOA, Havs- och vattenmyndigheten, Järfälla kommun och Miljönämnden kommer alla med invändningar som var för sig är allvarliga men som sammantaget ger en bild av en väldigt problematisk situation.

Att dispens krävs från skyddsföreskrifterna är otvivelaktigt

Stockholms Exergi vidhåller att bolagets utredningar visar att risken för negativ påverkan är så liten att någon dispens inte behövs. Föreningen delar inte alls Stockholms Exergis bedömning, det finns väldigt tydliga signaler om att dispens krävs. Riskerna för påverkan är betydande med hänsyn till platsens hydrologiska känslighet och de omständigheter som utgör riskmoment i anläggningskede och driftskede. MÖD bör särskilt beakta att flera myndigheter såsom Naturvårdsverket, Norrvatten, Havs- och vattenmyndigheten, länsstyrelsen och Järfälla kommun återger mycket goda skäl till varför dispens krävs (sid. 8-9). MMD konstaterar också i sin dom: *"Sammanfattningsvis anser domstolen att de ansökta verksamheterna strider mot förbuden i 1 och 6 §§ skyddsföreskrifterna för Östra Mälarens vattenskyddsområde. Dispens krävs därmed från skyddsföreskrifterna och utgör en förutsättning för tillstånd"*.

Stockholms Exergi vidhåller att hänsyn måste tas till att syftet med muddringen är just att minska risken för föroreningsspridning och påstår att allt annat vore orimligt och kontraproduktivt eftersom det skulle omöjliggöra en sanering av de förorenade sedimenten. Föreningen delar inte alls bilden av att en sanering skulle omöjliggöras ifall muddring utfördes med det enda syftet att sanera Lövstas sjöbotten. En dispens skulle eventuellt krävas även för enbart en saneringsmuddring, men en riktad sanering med syftet sanera Lövstas föroreningar skulle kunna innebära att saneringen orgnainseras över betydligt längre tid och på ett mer systematiskt sätt skydda omgivande vattenvolym från föroreningpåverkan. Nu finns ett ganska kort tidsfönster där saneringen måste bli klar för att värmeverket ska uppföras, något som givetvis är en omständighet som inte förekommer om målet enbart är att marken/sjöbotten sanerades i Lövsta för att få bort

ett av Sveriges mest förorenade förorenat områden. Dessutom begränsas Stockholm Exergis sanering av planområdets gränser, en omständighet som också innebär en rumslig begränsning.

Det finns ingen anledning att ompröva MMD:s slutsats att dispens inte ska ges

Föreningen anser att MMD förklarade sin dom på ett logiskt och rimligt sätt. MMD konstaterar korrekt att dispens krävs och undersöker då i nästa steg ifall villkoren för dispens är uppfyllda, vilket de inte är i detta fall enligt MMD. MMD fastlår alltså följande i sin dom: *"Eftersom det inte finns särskilda skäl saknas det förutsättningar att ge dispens från förbuden i 1 och 6 §§ i vattenskyddsföreskrifterna och dispensansökan ska avslås. Det saknas därmed även förutsättningar att ge tillstånd enligt miljöbalken till ansökta verksamheter och Stockholm Exergis ansökan om tillstånd ska därför också".*

Föreningen konstaterar att flertalet av myndigheternas argumentation ger stöd för den slutsats som MMD landar i. Vattenskyddsföreskrifterna har en mycket hög ribba och ska också ha det.

Att ignorera Loudden som lokaliseringalternativ för Lövsta värmeverk saknar lagstöd

Föreningen kan konstatera att Stockholm Exergi endast kortfattat och översiktligt bemötte invändningarna mot utförd lokaliseringstudning. Återigen upprepar Stockholm Exergi att bolagets utredningar visar att Lövsta är "den enda möjliga lokaliseringen" av en ny basproduktionsanläggning. När föreningen påtalar avgörande brister i utförda utredningar om lokaliseringen så har Stockholm Exergi uppenbarligen stora svårigheter att svara på detta. Istället för att ge en utförlig förklaring till Stockholms Naturskyddsförening och till MÖD så uteblev bemötandet av Stockholms Naturskyddsförenings starka kritik helt.

MÖD bör med lätthet se att Stockholm Exergi *inte* utfört sina utredningar i enlighet med kraven som ställs i *lokaliseringsprincipen* 2 kap. 6 § miljöbalken. Hade Stockholm Exergi utfört sina utredningar i enlighet med kraven som ställs i *lokaliseringsprincipen* så hade Louddens f.d. oljehamn nämligen funnits med som ett beskrivet alternativ i lokaliseringstudningen. Stockholm Exergi har överhuvudtaget inte kommenterat avsaknaden av Louddens f.d. oljehamn i sin lokaliseringstudning, varken muntligt under mark- och miljödomstolens huvudförhandling eller skriftligt under miljöprövningsprocessen.

Loudden är klart överlägset Lövsta vid tillämpningen av 2 kap. 6 § miljöbalken

Som MÖD känner till så föreskrivs val av plats i 2 kap. 6 § första stycket miljöbalken enligt följande: *"För en verksamhet eller åtgärd som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde ska det väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön."*

En placering av ett värmeverk i Lövsta innebär *inte* att Stockholms Exergi har valt en plats där ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Som framgått under miljöprövningen och remissinstansernas starka invändningar så är Lövsta synnerligen problematisk gällande intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Bolaget har alltså inget stöd för påståenden om det avgörande kriteriet "minsta intrång", vilket också bekräftades mycket tydligt när mark- och miljödomstolen *nekade tillåtligheten* för Lövsta värmeverk.

När det finns ett antal alternativa platser så är det tydligt att den *bästa* av dessa platser väljas (prop. 1997/98:45 del 1, sid. 218 ff), d.v.s. den plats som medför minst intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Föreningen kan då åter påminna om att Loudden är den plats som

tillmötesgår miljöbalken oerhört mycket bättre än Lövsta, men trots detta så har Loudden ignorerats helt av Stockholm Exergi.

Föreningen hänvisar åter till sitt tidigare bilagda yttrande (yttrande över förslag II detaljplan för Lövstaverket, del av fasgheterna Hässelby villastad 36:1 och 28:1 i stadsdelen Hässelby villastad, Dp 2017-09500) som insändes till MÖD 2023-06-08. I detta jämförs alternativ Lövsta med alternativ Loudden och där framgår med all önskvärd tydlighet att Loudden är en bättre placering ur ett flertal perspektiv.

Stockholm Exergi har saknar helt lagstöd för att söka undantag för lokaliseringsprincipen

Det är mycket problematiskt att Stockholms Exergi inte vill förklara sig gällande Loudden som alternativ lokalisering för Lövsta värmeverk. Att helt ignorera en alternativ plats utan motivering väcker många frågor. I avsaknad av förklaring kan föreningen då lägga fram för MÖD att Stockholms Exergi möjligen tror att det går att slippa utreda Loudden som alternativ lokalisering genom att söka efter undantag från miljöbalkens hänsynsregler som lokaliseringsprincipen.

Det enda undantag som Stockholms Exergi rimligen kan luta sig emot för att slippa utreda Loudden som alternativ lokalisering är *skälighetsprincipen* 2 kap. 7 §. Av 2 kap. 7 § framgår att skälighetsprincipen refererar tillbaka till bl.a. lokaliseringsprincipen 2 kap. 6 §. Innehållet i 2 kap. 7 § anger att lokaliseringsprincipen ska gälla om det *inte kan anses orimligt* att uppfylla denna hänsynsregel. Som vägledning vid denna bedömning ska särskild hänsyn tas till nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med *kostnaderna* för sådana åtgärder. I prop. 1997/98:45 (sid. 233) ges en vägledning angående frågan om kostnader kontra nytta: *"Någonstans går en gräns där marginalnyttan för miljön inte uppväger de kostnader som läggs ned på försiktighetsmåten. Detta gäller enligt regeringens mening oavsett vilken verksamhet det rör sig om"*.

Stockholms Exergi kan alltså enbart luta sig emot ett undantag gällande Loudden som alternativ om:

- alternativet är orimligt av någon anledning
- alternativet innebär att marginalnyttan för miljön inte uppväger de kostnader som läggs ned på försiktighetsmåten

Föreningen kan konstatera att av dessa två undantag så är en oproportionerligt hög kostnad relaterat till miljönyttan knappast aktuell att åberopa i detta fall då inget tyder på att det skulle vara dyrare att placera ett värmeverk på Loudden. Det är snarast så att det kommer vara mycket dyrare att uppföra värmeverket i Lövsta med tanke på de enorma miljöförörensningarna där. Detta med att alternativ Loudden skulle vara ett orimligt alternativ faller också. Stockholms Exergi har eventuellt en idé om att platsen för Loudden redan är låst för annan markanvändning och att det därför skulle vara orimligt att ha med Loudden i en lokaliseringsutredning. Det finns dock inget stöd i påståendet att Loudden redan är låst för annan markanvändning. Att mark- och miljödomstolen inte satte ner foten kring Stockholms Exergis starkt bristande lokaliseringsutredning var en miss av mark- och miljödomstolen. Men eftersom mark- och miljödomstolen ändå underkände miljötillståndet för Lövsta värmeverk så finns utrymme för att tolka det som att mark- och miljödomstolen inte lade någon större vikt vid problemen med utförd lokaliseringsutredning.

Föreningen vill här påpeka för MÖD att det inte finns något rättsligt bindande beslut om markanvändningen för Loudden, vilket är den centrala frågan som Stockholms Exergi inte verkat uppmärksamma. Loudden är idag en yta där markanvändningen inte är bestämd åt något håll efter att Oljehamnen upphört. Det finns idag ett dokument med inbjudan till samråd om

stadsutvecklingen för Hjorthagen (där även Loudden tagits med), det lades ut november 2007. Se bilaga 1. Sedan har ingenting hänt mer där på Stockholms stads hemsida¹. För lodden specifikt finns ett StartPM på Stockholms stads hemsida² för ett "fördjupat program för del av fastigheten Ladugårdsgärdet 1:4 m.fl., Loudden m.m., del av Norra Djurgårdsstaden i stadsdelen Ladugårdsgärdet", ett tjänsteutlåtande som är daterat december 2017. Det finns alltså ingenting som kommer i närheten av att Lodduden skulle ha en beslutad detaljplan som skulle göra det just *orimligt* att ha ett lokaliseringsalternativ där.

Föreningen vill avslutningsvis göra MÖD uppmärksam på att Stockholms Exergis tillvägagångssätt att utesluta Loudden som lokaliseringsalternativ knappast kan vara i linje med det EU-domstolen uttalat dig i ett mål "Holohan" mål C-461/17. Föreningen klipper nedan in delar av denna dom nedan där det relevanta meningarna är markerade i gult. Föreningens ståndpunkt är att Loudden självklart borde framställts som ett likvärdigt huvudalternativ som Lövsta i lokaliseringsutredningen. Den lokaliseringsutredning som nu tagits fram får Lövsta att framstå som ett mycket konkurrenskraftigt alternativ då Loudden inte är med, vilket blir helt fel mot bakgrund av det föreningen tagit upp ovan. Lokaliseringsutredningen bör därför underkännas.

13 I artikel 4.1 i MKB-direktivet föreskrivs följande:

"Om inte annat följer av artikel 2.4 ska projekt som redovisas i bilaga I bli föremål för en bedömning i enlighet med artiklarna 5–10."

14 I artikel 5 i detta direktiv föreskrivs följande:

"1. När det gäller projekt vars miljöpåverkan enligt artikel 4 ska bli föremål för en miljökonsekvensbedömning i enlighet med den här artikeln och artiklarna 6–10, ska medlemsstaterna vidta de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att exploatören på lämpligt sätt lämnar de uppgifter som anges i bilaga IV, om

- a) medlemsstaterna anser att uppgifterna är relevanta för ett visst stadium av tillståndprocessen och med hänsyn till vad som utmärker ett särskilt projekt eller en särskild typ av projekt och de miljöförhållanden som kan komma att påverkas,
- b) medlemsstaterna anser att exploatören skäligen kan avkrävas dessa uppgifter med hänsyn till bland annat befintliga kunskaper och bedömningsmetoder.

...

3. De uppgifter som exploatören ska tillhandahålla enligt punkt 1 ska åtminstone omfatta

...

- c) de data som krävs för att påvisa och bedöma den huvudsakliga inverkan på miljön som projektet kan antas medföra,
- d) en översiktlig redovisning av de huvudalternativ som exploatören övervägt och de viktigaste orsakerna till den valda lösningen med beaktande av miljöeffekterna,

..."

1 <https://etjanster.stockholm.se/Byggochplantjansten/pagaende-planarbete/planarende/1999-08607/process#F%c3%b6rstudie>

2 [file:///C:/Users/PC/Downloads/Tj%C3%A4nsteutl%C3%A5tande%20start-PM_6609518_22_6%20\(5\).PDF](file:///C:/Users/PC/Downloads/Tj%C3%A4nsteutl%C3%A5tande%20start-PM_6609518_22_6%20(5).PDF)

- 62 I artikel 5 i MKB-direktivet återfinns en förteckning över de uppgifter som specificeras i bilaga IV och som exploatören på lämpligt sätt lämnar till de behöriga myndigheterna för att göra det möjligt för dem att genomföra en miljökonsekvensbedömning av projektet.
- 63 I artikel 5.3 d i MKB-direktivet preciseras att exploatören åtminstone ska tillhandahålla "en översiktlig redovisning av de huvudalternativ som [denne] övervägt och de viktigaste orsakerna till den valda lösningen med beaktande av miljöeffekterna".
- 64 Det framgår härav uttryckligen att det ankommer på exploatören att tillhandahålla de behöriga myndigheterna en översiktlig redovisning av de huvudalternativ som denne har övervägt och att ange de viktigaste orsakerna till den valda lösningen med beaktande av miljöeffekterna.
- 65 Det ska härvidlag inledningsvis framhållas att MKB-direktivet inte innehåller någon definition av begreppet "huvudalternativ" som avses i artikel 5.3 d i MKB-direktivet. Domstolen finner emellertid, i likhet med vad generaladvokaten har angett i punkterna 94 och 95 i sitt förslag till avgörande, att det som är avgörande vid bedömningen av vilka av alternativen som ska anses utgöra "huvudalternativ" är vikten av dessa alternativ för projektets inverkan, eller avsaknad av inverkan, på miljön. Härvidlag saknar den tidpunkt då exploatören förkastar ett alternativ betydelse.
- 66 Eftersom det, enligt artikel 5.3 d i MKB-direktivet, endast krävs att det tillhandahålls en översiktlig redovisning av nämnda alternativ, ska den bestämmelsen vidare inte anses innebära att det är nödvändigt att de huvudalternativ som övervägts är föremål för en miljökonsekvensbedömning som motsvarar den som gjorts av det utvalda projektet. Av bestämmelsen i fråga följer dock att exploatören är skyldig att ange orsakerna till den valda lösningen, åtminstone med beaktande av miljöeffekterna. Exploatörens skyldighet att tillhandahålla en översiktlig redovisning av de huvudalternativ som övervägts har bland annat till syfte att denne ska motivera sitt val av lösning.
- 67 Denna skyldighet som åligger exploatören möjliggör därefter för den behöriga myndigheten att göra en omfattande bedömning av inverkan på miljön som på lämpligt sätt identifierar, beskriver och bedömer det utvalda projektets inverkan på miljön, i enlighet med artikel 3 i MKB-direktivet.
- 68 Slutligen ska det framhållas att den översiktliga redovisning som avses i nämnda bestämmelse ska avse alla huvudalternativ som exploatören har övervägt, oavsett om de ursprungligen övervägts av densamme eller av den behöriga myndigheten eller om de lagts fram av vissa berörda parter.
- 69 Mot bakgrund av det ovanstående ska den femte till den sjunde frågan besvaras enligt följande. Artikel 5.3 d i MKB-direktivet ska tolkas så, att exploatören är skyldig att tillhandahålla uppgifter om miljöeffekter med avseende på såväl den valda lösningen som vart och ett av de huvudalternativ som denne övervägt samt orsakerna till den valda lösningen åtminstone med beaktande av miljöeffekterna, även om ett sådant alternativ förkastats redan på ett tidigt stadium.

Bilaga 1.

Inbjudan till utbyte av information och synpunkter om miljökonsekvensbeskrivningen sker enligt 6 kap 14 § MB (Miljöbalken) och 5 kap 28 § PBL (Plan- och bygglagen). Med andra ord, det är nu du som berörd stockholmare kan lämna dina synpunkter till staden om miljökonsekvensbeskrivningen för utvecklingen av Hjorthagen.

Dialogen om möjligheterna att utveckla Hjorthagen kommer att fortsätta även efter detta samråd. Under de närmaste åren kommer vi att ha nya möten och samråd när olika delprojekt tas fram för området och erbjuda möjligheter för dig att involveras i utvecklingen av dagens och morgondagens Hjorthagen.

Miljökonsekvensbeskrivningen samt alla inkomna synpunkter kommer att presenteras för våra politiker som sedan fattar beslut om det fortsatta arbetet.

För att dina synpunkter skall kunna registreras måste du skriftligen skicka dem senast den 7 januari 2008 till:

Stockholms stadsbyggnadskontor
Registraturen
Box 8314
104 20 Stockholm.

Miljökonsekvensbeskrivningen och programmet visas på följande platser:

FYRKANTEN i Tekniska Nämndhuset, Fleminggatan 4 mellan 07.30-18.00.
Stadsdelsförvaltningen Östermalm, Karlavägen 104, må-to 08.00-16.30, fre 08.00-16.00.
Biblioteket Hjorthagen, Artemisgatan 30 A, ti 14.00-20.00, on 12.00-18.00, lö 12.00-15.00
Biblioteket Östermalm Vallhallavägen 146, 1 tr upp på terrassplanet i köpcentret Fältöversten. Må-to 10.00-19.00, fre 10.00-17, lö-sö 12.00-16.00.

Materialet kan erhållas mot avgift på stadsbyggnadsexpeditionen i Tekniska Nämndhuset, Fleminggatan 4, må-on 9:00-16:00, to 9:00-18:30, fr 9:00-15:00.

Förslaget kan även hämtas på:

www.stockholm.se/sbk
www.stockholm.se/norradjurgardsstaden samt
www.stockholmshamn.se/vartan-frihamnen

Information om behandling av personuppgifter

De uppgifter du lämnar till stadsbyggnadskontoret registreras för administration och uppföljning. Personuppgifter behandlas enligt reglerna i personuppgiftslagen (PUL). Handlingar som inkommer till stadsbyggnadskontoret blir allmänna handlingar och kan komma att lämnas ut enligt offentlighetsprincipen. Uppgifterna kan komma att läggas ut på vår webbplats.

Stadsbyggnadsnämnden är personuppgiftsansvarig för behandlingen av personuppgifter. Stadsbyggnadsnämnden är skyldig att till var och en som skriftligen ansöker om det, en gång per kalenderår, lämna besked om vilka uppgifter om denne som behandlas. För eventuell rättelse av felaktiga uppgifter kontakta stadsbyggnadskontoret.

Stockholm
STADSBYGGNADSKONTORET

INBJUDAN till samråd om stadsutvecklingen i Hjorthagen

26 november 2007 - 7 januari 2008

Hjorthagen

INBJUDAN

www.stockholm.se/norradjurgardsstaden